

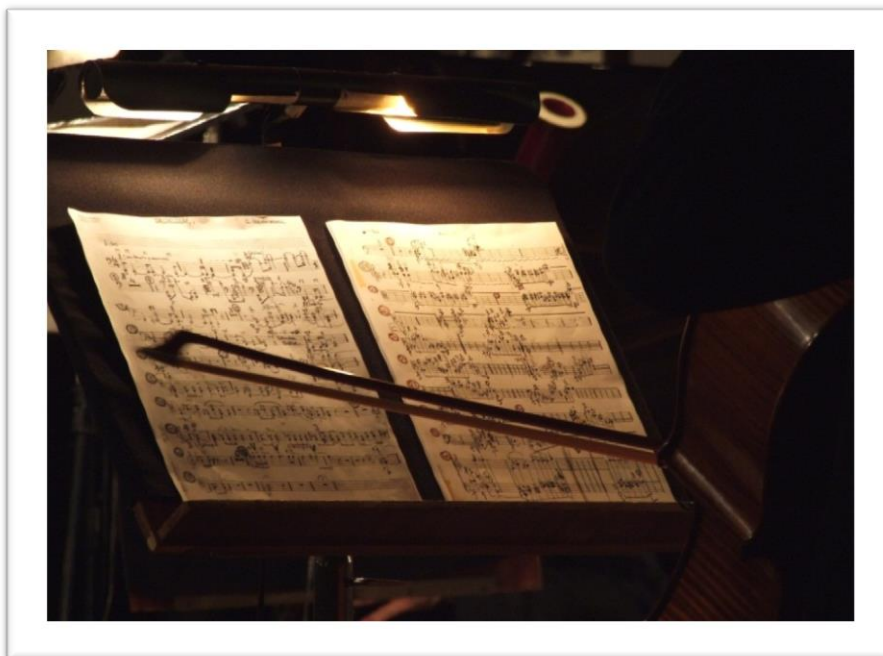
instytut muzyki i tańca

KOMPOZYTOR - REZYDENT

V EDYCJA

WPROWADZENIE DO PROGRAMU

- **Wstęp**

Niniejszy dokument pełni funkcję skrótowego przewodnika po programie „Kompozytor - rezydent”, ale może posłużyć także jako zestaw podstawowych zasad regulujących współpracę twórców i wykonawców. Nie opisuje jak skomponować utwór lub w jakim stylu powinna zostać stworzona kompozycja, ale podaje kilka podstawowych odpowiedzi natury czysto organizacyjnej. Akt kreacji utworu jest zawsze zjawiskiem indywidualnym. Podobnie jak interpretacja nowego utworu, dająca możliwość zaproponowania czegoś całkowicie nowego i niepowtarzalnego.

- **Jak się odnaleźć**

Zamówienia twórcze od zawsze są motorem wszelkiej sztuki. W dzisiejszych czasach artyści wykonawcy coraz częściej dają impuls do powstawania nowych dzieł. Inicjatywa artystycznej współpracy może jednak i powinna wychodzić z obu stron. Jak w każdym owocnym i kreatywnym związku musi zaistnieć także swoista „alchemia”, która sprawi, że całość stanie się czymś więcej niż sumą jej części.

Elitarność środowiska muzycznego sprawia, że drogi twórców i artystów wykonawców nieustannie i często od najmłodszych lat się krzyżują. Dodatkowe możliwości stwarza dziś także Internet, ułatwiający dostęp do informacji i skracający formy kontaktu. Kiedy rozpoczyna się poszukiwanie partnera artystycznego, warto postawić sobie jednak pewne pytania. Czy wykonawca szuka kompozytora o określonym wizerunku stylistycznym i estetycznym? Już znanego czy może jeszcze nie odkrytego? Czy kompozytor poszukuje sprawdzonych wykonawców czy może interesują go działania eksperymentalne.

- **Jak znaleźć kompozytora**

W Polsce największą organizacją zrzeszającą twórców jest Związek Kompozytorów Polskich (www.zkp.org.pl). W jego ramach działa Koło Młodych Kompozytorów. Na stronie internetowej Polskiego Centrum Informacji Muzycznej (www.polmic.pl) znaleźć można sylwetki kompozytorów i spisy ich twórczości. Młodzi kompozytorzy często posiadają własne strony internetowe, które dostarczają pełną informację na temat ich twórczości. Organizowane są także konkursy kompozytorskie dla młodych twórców (m.in. im. Tadeusza Bairda, Artura Malawskiego, Tadeusza Ochlewskiego), które pozwalają śledzić pojawiające się nowe twarze i przyszłe talenty. Ponadto corocznie polskie akademie muzyczne opuszcza kilku świeżo upieczonych kompozytorów, których utwory pojawiają się w programach festiwali muzyki współczesnej (np. Warszawskiej Jesieni, Festiwalu Prawykonań w Katowicach).

- **Jak nawiązać kontakt z wykonawcą**

W Polsce stałą działalność artystyczną prowadzi ponad 40 orkiestr od filharmonii poprzez zespoły radiowe, orkiestry kameralne i smyczkowe po orkiestry młodzieżowe oraz kilka chórów zawodowych i wiele zespołów chórальных prowadzących regularną działalność koncertową na profesjonalnym poziomie. Każdy z tych zespołów może być potencjalnym partnerem w programie „Kompozytor – rezydent”. Listę orkiestr i chórów można znaleźć na stronach Polskiego Centrum Informacji Muzycznej, a szczegółowe informacje na stronach internetowych poszczególnych instytucji. Informacje o zespołach opublikowane zostały także przez Instytut w *Raporcie o stanie muzyki polskiej*, który jest dostępny w wersji elektronicznej na stronie IMIT w zakładce „materiały”. Rozmowę na temat rezydencji najlepiej przeprowadzić osobiście z dyrektorem artystycznym lub pierwszym dyrygentem zespołu. Warto wcześniej wysłać kilka wybranych kompozycji w formie partytur i nagrań.

- **Generalne zasady programu**

Program „Kompozytor - rezydent” adresowany jest do kompozytorów młodszych oraz do zawodowo działających zespołów orkiestrowych i chóralnych. Istotą programu jest prezentacja w ciągu jednego sezonu artystycznego przynajmniej trzech utworów kompozytora - rezydenta w tym obligatoryjne zamówienie i prawykonanie jego nowego utworu. Prezentowanych utworów może być więcej, a dodatkowe sposoby współpracy mogą przybierać różne formy (np. spotkań z publicznością, warsztatów). Należy pamiętać także o tym, że w ramach rezydencji wykonywać można nie tylko utwory orkiestrowe, ale także solowe, kameralne czy chóralne i wykonywać je na różnorodnych koncertach, w tym na organizowanych lub firmowanych przez zespół festiwalach czy cyklach koncertowych. Wpływa to na różnorodność i atrakcyjność prezentacji sylwetki kompozytora i umożliwia jak najbardziej pełne zaprezentowanie go publiczności.

W programie mogą wziąć udział polscy kompozytorzy do 40. roku życia, a więc w V edycji dotyczy ona twórców urodzonych od 1 stycznia 1975 roku. Jeden kompozytor lub jedna instytucja zakwalifikowani do programu mogą wziąć udział w edycji programu raz na dwa lata.

Dofinansowanie oferowane w ramach programu „Kompozytor - rezydent” może obejmować wyłącznie dodatkowe koszty bezpośrednio wynikające z zamówienia i prawykonania utworu kompozytora-rezydenta oraz wykonania innych jego dzieł. Nie jest możliwe otrzymanie dofinansowania na wynagrodzenia etatowych pracowników artystycznych i administracyjnych, zakupy inwestycyjne oraz wszelkie standardowe działania łączące się z organizacją, promocją i obsługą koncertów.

Program „Kompozytor - rezydent” uzupełnia się z priorytetem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zamówienia kompozytorskie”, program „Kolekcje”. Podczas gdy „Zamówienia kompozytorskie” dotyczą zamówienia i prawykonania jednego utworu, program „Kompozytor-rezydent” związuje kompozytora z instytucją na cały sezon artystyczny.

- **Podstawowe zasady współpracy**

Współpraca artystyczna wymaga szczegółowego planowania, jasno sprecyzowanych oczekiwań i dobrej komunikacji. Obie strony muszą jasno określić zasady współpracy, a później respektować realizację zawartego pomiędzy sobą porozumienia oraz kwestie ochrony praw autorskich, wykonawczych, wydawniczych i producenckich. Zgłoszenie do udziału w programie składają łącznie kompozytor i zespół. Po pozytywnym wyniku rozstrzygnięcia konkursu stroną umowy dla Instytutu Muzyki i Tańca jest wyłącznie instytucja organizująca rezydencję. Natomiast uzgodnienia między kompozytorem a instytucją powinny zostać zawarte w formie pisemnej umowy i zawierać szereg ustaleń dotyczących m.in. wysokości honorarium za stworzenie utworu, harmonogram realizacji etapów współpracy (dostarczenia partytury, dostarczenia materiałów wykonawczych lub taśmy, terminarza prób, terminów koncertów z utworami kompozytora-rezydenta), zabezpieczenia stron w przypadku niewypełnienia wzajemnych zobowiązań oraz informacji dotyczących samego zamawianego dzieła (m. in. czasu trwania, obsady wykonawczej, proponowanych solistów). Zgodnie z regulaminem programu instytucja składająca zamówienie nie może uzależniać zawarcia umowy z kompozytorem od przekazania na jej rzecz jakichkolwiek autorskich praw majątkowych, może jednak oczekiwać okresu wyłączności na wykonywanie utworu maksymalnie na 3 lata.

- **Promocja kompozytorów i idei programu**

Jednym z celów programu jest promocja młodych twórców. Instytucja organizująca rezydencję, na mocy zawartej z Instytutem umowy zobowiązuje się do szeregu działań promocyjnych dotyczących kompozytora i rezydencji, m.in. zamieszczenia na swojej stronie internetowej na czas trwania rezydencji, a więc na cały sezon artystyczny zdjęcia i biogramu kompozytora - rezydenta wraz ze spisem twórczości. Zdjęcie i biogram kompozytora instytucja jest zobowiązana udostępnić Instytutowi za zgodą praw autorskich do zdjęcia (fotografa, artysty lub instytucji) w celu zamieszczenia na jego stronie internetowej.

Instytut Muzyki i Tańca popularyzuje kompozytorów-rezydentów m.in. poprzez zamawianie i publikowanie recenzji z prawykonań utworów w ramach programu oraz promocję projektu w mediach branżowych. Najnowszą inicjatywą IMiT związaną z promocją młodych twórców związanych z programem jest produkcja filmów dokumentalnych „Kompozytor – rezydent” poświęconych sylwetkom twórców i rezydentom w kolejnych edycjach.

Pierwszy film z tej serii, „Kompozytor - rezydent” (2013, 27 min.) w reżyserii i wg scenariusza Mai Baczyńskiej poświęcony sylwetkom czterech twórców – Barbary Kaszuby, Zuzanny Niedzielak, Bartosza Kowalskiego i Jędrzeja Rocheckiego można obejrzeć w obu wersjach językowych, wraz z trailerami na stronie www.imit.org.pl w zakładce [materiały](#) oraz na kanale [YouTube IMITpolska](#). Film zamieszczony jest także na portalu Narodowego Instytutu Audiowizualnego Ninateka.pl.

W 2015 roku odbędzie się premiera filmu promującego rezydencje i kompozytorów IV edycji programu – Wojciecha Błażejczyka, Tomasza Jakuba Opałki i Ignacego Zalewskiego.

- **Ochrona praw autorskich**

Ta ważna, a wciąż słabo obecna w naszej świadomości kwestia zobowiązuje obie strony programu do poszanowania wzajemnych praw (Ustawa o Prawie Autorskim i Prawach pokrewnych z dn. 4 lutego 1994 r.) Kompozytor powinien pamiętać na przykład o tym, że jeśli zamierza stworzyć utwór wokalnie-instrumentalny i planuje skorzystać z poezji lub fragmentów tekstów, które w myśl obowiązującego prawa podlegają ochronie, musi uzyskać zgodę oryginalnego autora tekstu na wykorzystanie słów w utworze muzycznym (podkreślając także chęć użycia jedynie fragmentów) lub nawet tłumacza, jeśli planuje użycie obcojęzycznego tekstu. Podobnie sprawa ma się z wykorzystaniem w utworze obszernego fragmentu innej kompozycji, wykraczającego poza cytaty czy inspirację, nie wspominając już o opracowaniu całej kompozycji innego twórcy (np. w formie orkiestracji). Natomiast sama nowa kompozycja staje się automatycznie chroniona z mocy prawa, jeśli nastąpiło jej jakiegokolwiek utrwalenie choćby w jednym egzemplarzu rękopisu czy wydruku bez konieczności jakiegokolwiek rejestracji czy wydania. Osobiste prawa autorskie, takie jak autorstwo czy integralność dzieła są niezbywalne. Majątkowe prawa autorskie mogą być przedmiotem obrotu (np. udzielania licencji, wydania, nagrania, użycia w filmie).

Zespół zamawiający utwór lub wykonujący dzieła kompozytora-rezydenta powinien pamiętać, że wszelkie ingerencje w utwór (np. sugestie skrócenia, zmiany w instrumentacji) wymagają zgody twórcy. Ponadto należy pamiętać, że z samego faktu zamówienia kompozycji, nawet jeśli była zawarta stosowna umowa, nie wynika przejście żadnych majątkowych praw autorskich na zamawiającego. Jeśli nawet kompozytor w celu odbycia rezydencji dostarczył oryginalny rękopis kompozycji, pozostaje on nadal własnością autora. Jeśli zespół przygotował na własny koszt materiał wykonawczy lub taśmę, to jest on tylko posiadaczem konkretnego nośnika, a nie

jakichkolwiek praw do utworu. Jeśli zaś utwór został wydany, zespół powinien zwrócić się do wydawcy w celu pozyskania nut.

Główną organizacją chroniącą prawa autorskie w Polsce jest Stowarzyszenie Autorów Zaiaks, ale kompozytor nie musi być jego członkiem, aby korzystać z tej ochrony. Twórcy oprócz honorarium za stworzenie dzieła przysługuje prawo do tantiem autorskich z tytułu wykonywania dzieła i wykorzystywania go na każdym polu eksploatacji. Od każdego wykonanego dzieła instytucja reprezentująca wykonawców automatycznie odprowadza opłatę do ZAIKS-u, który przekazuje tantiemy twórcy. Sposób licencjonowania utworów regulują szczegółowe przepisy, ustalone wzory umów i tabele stawek wynagrodzeń autorskich, które dostępne na stronie ZAIKS (www.zaiaks.org.pl).

- **Wykonawcy, nuty, taśma, itd.**

Kompozytor może zasugerować udział w rezydencji polecanych przez siebie solistów lub dyrygentów, albo – jeśli jest sam dyrygentem lub wykonawcą - samego siebie, ale ostateczną decyzję co do wyboru wykonawców podejmuje szef artystyczny instytucji. Jeśli wykonanie utworów kompozytora - rezydenta wymagać będzie zaangażowania wyjątkowych muzyków lub wiąże się z użyciem ponadstandardowego instrumentarium, należy o tym jak najszybciej uprzedzić szefa instytucji.

Drugą ważną kwestią jest ustalenie sposobu pozyskania materiałów nutowych. Jeśli zostały one wydane, wystarczy o tym poinformować zespół. Jeśli są one w posiadaniu twórcy lub zostaną przez niego samodzielnie przygotowane w nowoczesnych programach do edycji nut, mogą zostać przekazane orkiestrze bezpłatnie lub na zasadzie płatnego wypożyczenia. Zespół może zlecić i pokryć koszty przygotowania materiałów, ale wtedy warto ustalić zasady ich późniejszego wykorzystywania przez obie strony. We wszystkich przypadkach ważne jest, aby materiał został przygotowany profesjonalnie (nic tak nie zraża do nowej muzyki, jak pełen pomyłek materiał wykonawczy) i w odpowiednio ustalonych terminach, pozwalających dyrygentowi, solistom i orkiestrze dobrze przygotować się do koncertu. Warto także ograniczyć liczbę zmian w nowym utworze do niezbędnego minimum, albo w ogóle dokonywać korekt już po prawykonaniu. Jeśli utwór będzie wymagał dodatkowych „akcesoriów” w postaci taśmy, sprzętu nagłaśniającego, sprzętu komputerowego, należy to także wcześniej zgłosić szefowi instytucji.

- **Po prawykonaniu**

Możliwe, że zamówienie i prawykonanie utworu stanie się tak ważnym wydarzeniem, że obie strony zdecydują się na utrwalenie dźwiękowe lub wideo koncertu. W takim przypadku konieczna jest zgoda wszystkich zainteresowanych, jak również ustalenie zakresu późniejszego wykorzystania nagrania (cele archiwalne, wydanie CD lub DVD, transmisja radiowa lub w Internecie).

Warto na zakończeniu rezydencji podsumować jej kształt i efekty, gdyż warto podtrzymać współpracę artystyczną już po okresie rezydencji. Możliwe, że utwory kompozytora pojawią się jeszcze w przyszłości na afiszu danej orkiestry lub pojawi się nowy impuls do zamówienia kolejnego dzieła.

- **Dotychczasowe efekty realizacji programu**

„Kompozytor – rezydent” – program Instytutu Muzyki i Tańca (wrzesień 2011 – czerwiec 2014)

3 zakończone edycje

3 sezony artystyczne

10 rezydencji kompozytorskich

3 filharmonie, 7 orkiestr i 1 chór organizujący rezydencje

12 zamówionych i prawykonanych utworów

38 utworów wykonanych w ramach rezydencji

33 koncerty z utworami młodych kompozytorów

2 filmy dokumentalne poświęcone kompozytorom

10 recenzji z prawykonań zamówionych utworów

240 tys. złotych dofinansowania IMiT

Kompozytorzy	Instytucje współorganizujące z IMiT rezydencje	Zamówiony i prawykonany utwór kompozytora-rezydenta	Inne wykonane i prawykonane utwory
I edycja – sezon 2011/2012			
Andrzej Kwieciński	Filharmonia Łódzka im. Artura Rubinsteina	<i>Sinfonia «Luci nella notte IV»</i> Prawykonanie: 13.04.2012 Wykonawcy: Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Łódzkiej, dyr. Kornilios Selamsis	<i>Umbræ</i> <i>Mural</i> <i>no. 27, 1950</i>

Maciej Zieliński	Polska Orkiestra Radiowa	V Symphony Prawykonanie: 29.01.2012 Wykonawcy: Polska Orkiestra Radiowa, dyr. Łukasz Borowicz	Barcode I Element
Przemysław Zych	Radomska Orkiestra Kameralna	Foksal 13 Prawykonanie: 02.06.2012 Wykonawcy: Radomska Orkiestra Kameralna, dyr. Maciej Żółtowski	Koncert na flet i orkiestrę kameralną Irritum
II edycja – sezon 2012/2013			
Barbara Kaszuba	Orkiestra Kameralna Polskiego Radia „Amadeus”	Musique pour Amadeus Prawykonanie: 10.04.2013 Wykonawcy: Orkiestra Kameralna Polskiego Radia „Amadeus”, dyr. Anna Mróz	Recytatyw ..znad zatoki San Francisco Głosy gór
Bartosz Kowalski	Filharmonia Świętokrzyska im. Oskara Kolberga w Kielcach	Gniew wiatru Prawykonanie: 26.04.2013 Wykonawcy: Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Świętokrzyskiej, dyr. Janusz Przybylski, Paweł Gusnar (saksofon)	Symfonia nr 2 Dies irae Rithmosium Symfonia okręgów
Zuzanna Niedzielak	Płocka Orkiestra Symfoniczna im. Witolda Lutosławskiego	Koncert na klarnet, harfę i orkiestrę Prawykonanie: 19.10.2013, Wykonawcy: Płocka Orkiestra Symfoniczna, dyr. Janusz Przybylski, Anna Gut (klarnet), Dorota Szyszkowska-Janiak (harfa)	H2O
Jędrzej Rochecki	Toruńska Orkiestra Symfoniczna	Suita symfoniczna Thorunium Prawykonanie: 29.06.2013 Wykonawcy: Toruńska Orkiestra Symfoniczna, dyr. Mirosław Jacek Błaszczyk, Zuzanna Szary (sopran), Kamila Paciorkowska (mezzosopran), Szymon Rona (tenor), Michał Hajduczenia (baryton), Chór Astrolabium (przygotowanie chóru: Kinga Litowska)	Al Tanca I Symfonia koncertująca
III edycja – sezon 2013/2014			
Wojciech Błajejczyk	Stowarzyszenie Śpiewacze Chór Akademicki im. prof. Jana Szyrockiego Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie	Betlehem Prawykonanie: 25.01.2014 Bazylika Archikatedralna w Szczecinie Wykonawcy: Chór Akademicki im. prof. Szyrockiego ZUT w Szczecinie Oliwier Andruszczenko - duduk, klarnet basowy, flażolety	Pur Terra

		<p>Patrycja Napierała - duff, doumbek, bendir i inne instr. perkusyjne Wojciech Błażejczyk - live electronics Katarzyna Borecka - organy Adam Kuliś - baryton Dominika Prątnicka - sopran Szymon Wyrzykowski - przygotowanie chóru, dyrygent</p> <p>Treściwa historia śmierci Jana Calasa</p> <p>Prawykonanie: 16.05. 2014 Filharmonia Gorzowska Wykonawcy: Chór Akademicki im. prof. Szyrockiego ZUT w Szczecinie, Orkiestra Filharmonii Gorzowskiej Adam Kuliś - baryton Monika Wolińska - dyrygent</p> <p>Terra</p> <p>Prawykonanie: 26.06. 2014 Międzynarodowy Festiwal Chóralny w Międzyzdrojach Wykonawcy: Chór Międzynarodowej Akademii Chóralnej <i>In terra pax</i> Szymon Wyrzykowski - przygotowanie chóru, dyrygent</p>	
Tomasz Jakub Opałka	Centrum Edukacji Artystycznej – Filharmonia Gorzowska	<p>Koncert fortepianowy</p> <p>Prawykonanie: 16.05.2014 Filharmonia Gorzowska Wykonawcy: Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Gorzowskiej Tadeusz Domanowski - fortepian Monika Wolińska - dyrygent</p>	<p>Quadra</p> <p>D.N.A.</p>
Ignacy Zalewski	Polska Orkiestra Sinfonia Iuventus	<p>Wariacje symfoniczne</p> <p>Prawykonanie: 01.02.2014 Studio Koncertowe Polskiego Radia im. Witolda Lutosławskiego w Warszawie Wykonawcy: Polska Orkiestra Sinfonia Iuventus Marzena Diakun - dyrygent</p>	<p>Koncert na 10 instrumentów</p> <p>Levitation</p> <p>Kwintet fortepianowy</p> <p>Trio na flet, skrzypce i altówkę</p> <p>Zły</p> <p>Catulli Carmen VIII</p>

IV edycja – sezon 2014/2105 (trwające rezydencje)

Rafał Zapała - Filharmonia Świętokrzyska im. Oskara Kolberga w Kielcach
Miłosz Ireneusz Wośko - Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie
Ewa Fabiańska-Jelińska - Stowarzyszenie Baltic Neopolis Orchestra

Opracowanie – Instytut Muzyki i Tańca